

EUGEN COȘERIU
ÎN INTERPRETAREA UNOR LINGVIȘTI SOVIETICI

ION DUMENIUK*, NICOLAE MĂTCAȘ**

Text preluat, cu minime adaptări grafice, după revista „Limba Română” (Chișinău), anul II, 1992, nr. 2–3, p. 108–115.

Dominată de marrism, neomarrism și de alte *isme* cu pronunțate veleități de unice doctrine cu adevărat științifice, așa-zisa lingvistică sovietică a permis relativ târziu, prin deceniile 6–7, să pătrundă în țară alte concepții, teorii, trecându-le, desigur, prin dârmoiul pretins infailibil al marxism-leninismului victorios. Majoritatea cercetătorilor sovietici, cei de la periferiile naționale ale imperiului îndeosebi, au acceptat și au promovat insistent ideea că sarcina primordială a lingvisticii sovietice ar consta în a se opune oricăror teorii lingvistice nemarxiste, a le combate cu orice preț (Серебрянников 1983: 5), declarându-le a priori ca fiind incompatibile cu metodologia și ideologia noastră, cu principiile fundamentale ale științei sovietice înaintate, ce ar trebui, chipurile, ocrotită de influențe străine nocive.

În cazul lui Eugen Coșeriu, care tocmai în perioada menționată publicase una după alta câteva lucrări de valoare certă¹, s-a manifestat, cu rare excepții, aceeași atitudine circumspectă, tendențioasă sau, cel puțin, contradictorie.

Pe de o parte, i se recunoaște contribuția la studierea unor probleme ca norma limbii, raportul dintre sincronie și diacronie, iar pe de alta, numele lui este împins pe un plan secundar sau chiar trecut cu vederea în mod conștient, premeditat. Între aceste două extreme, distinse convențional, se situează autori ruși, ucraineni, bieloruși etc., care nu au luat în discuție decât teze disparate, accidentale și de multe ori nesemnificative pentru înțelegerea justă a concepției de ansamblu a lui

* Universitatea de Stat, Chișinău, Republica Moldova.

** Universitatea de Stat, Chișinău, Republica Moldova.

¹ *Sistema, norma y habla*, 1952; *Forma y sustancia en los sonidos del lenguaje*, 1954; *La geografía lingüística*, 1956; *Logicismo y antilogicismo en gramática*, 1957; *Sincronia, diacronia e historia. El problema del cambio lingüístico*, 1958 ș.a.

Eugen Coșeriu, fapt care poate fi explicat și prin cunoașterea superficială a operei coșeriene, adeseori numai pe baza unor izvoare indirecte. După datele de care dispunem, *Sincronia, diacronia e historia* este unica lucrare de proporții tradusă în limba rusă și publicată integral în fosta URSS (Коцеру 1963). Sunt o raritate bibliografică și lucrările apărute în original².

Nu excludem nici alte explicații posibile, inclusiv tendința evidentă a unor autori de la noi de a supraaprecia premisele autohtone ale lingvisticii ruse din perioada sovietică și de a prezenta lingvistica teoretică sovietică drept o direcție aparte, calitativ și principial nouă în lingvistica mondială (Березин 1984; a se vedea mai ales cap. 14, *Советское языкознание*, p. 264–301). De aici nu numai multiplele interpretări, în cel mai autentic spirit proletcultist și vulgar-sociologizant, ale unor teorii preluate din lingvistica europeană sau din cea americană, ci și unele manifestări de atitudine arogantă, nihilistă și negativistă față de autorii străini nemarxiști³.

Pornind de la aceste considerente generale, vom înțelege poate de ce autorii unor manuale și studii monografice de istorie a lingvisticii nici nu pomenesc măcar numele lui Eugen Coșeriu, deși trec în revistă, comentează și apreciază într-un fel sau altul școlile și direcțiile din lingvistica secolului al XX-lea⁴. F.M. Berezin, de pildă, abia în ediția a II-a a manualului său, în capitolul *Lingvistica structurală și alte direcții din lingvistica de peste hotare din sec. XX*, face, fără a indica sursa,

² E concludent în această privință chiar faptul că, la momentul scrierii acestor rânduri, în fișierul bibliotecii de la Academia din Chișinău nici nu figura măcar numele unui asemenea autor în rusă, spaniolă, germană sau într-o altă limbă de circulație europeană sau mondială. Abia la două zile după solicitare, serviciul bibliografic al bibliotecii academice ne-a pus la dispoziție fișele următoarelor trei cărți xerografiate, achiziționate recent: *Teoria del lenguaje y lingüística general*, Madrid, 1978; *Lecciones de lingüística general*, Madrid, 1986; *Gramática, semántica, universales*, Madrid, 1987. Nu este de mirare deci că avem în republică zeci și sute de specialiști în filologie pentru care numele lui Coșeriu și opera sa sunt de fapt *terra incognita*.

³ Ca să nu rămână cititorii noștri cu impresia că am face uz de afirmații gratuite, ne vom referi la un caz concret. Pe la începutul deceniului 7, în timpul unei vizite de lucru la academia chișinăuiană, V.A. Zveghințev a ținut o conferință pentru noi, cei de la periferia imperiului, considerați, desigur, inferiori celor din centrele științifice de frunte – Moscova și Leningrad –, conferință în cadrul căreia ne-a vorbit mult și destul de încurcat despre ceea ce reprezenta lingvistica sovietică în etapa ei de atunci, despre semnele deosebitoare și relațiile ei cu școlile și direcțiile lingvisticii occidentale etc. La rugămintea unuia dintre cei prezenți în sala de conferințe de a spune și ceva despre Coșeriu, emisarul moscovit a răspuns aproximativ astfel: „Am impresia că E. Coșeriu este un mare flecar” («большой болтун»). Să ne ierte dl Coșeriu vehicularea acestui amănunt evident indiscret. Pentru problema abordată de noi, amănuntul are anumite semnificații ce devin clare dacă le privim în contextul celor afirmate mai sus. Ne-a mirat și ne-a revoltat pe atunci nu atât impertinența tovarășului conferențiar de la centru, cât mai cu seamă faptul că nimeni dintre lingviștii noștri veterani, profesorii noștri, doctori, academicieni, nu i-a replicat nici un cuvânt. De bună seamă, „tăcerea e de aur” sau „capul plecat sabia nu-l taie”.

⁴ Н.Н. Кондрашов, *История лингвистических учений*, Moscova, 1979; Ф.М. Березин, *История лингвистических учений*, Moscova, 1975; Т.А. Амирова, Б.А. Ольховиков, Ю.В. Рождественский, *Очерки по истории лингвистики*, Moscova, 1975.

următoarea mențiune în legătură cu critica înclinației lui Naum Chomsky de a denatura concepțiile altor lingviști: „După opinia lingvistului vest-german E. Coseriu, Chomsky a confundat fără temei și a tradus greșit termenul humboldtian *Erzeugung* prin *generative principle*”⁵ (Березин 1984: 241).

Din motive lesne de înțeles, s-au dovedit a fi mai obiectivi și mai drepți față de Eugen Coșeriu unii autori de manuale, monografii și studii de lingvistică generală.

Astfel, Stanislav Semcinski, șeful Catedrei de lingvistică generală și filologie clasică de la Universitatea „T.Gr. Șevcenko” din Kiev, membru de onoare al Academiei din Republica Moldova, a găsit în manualul său *Загальне мовознавство* („Lingvistică generală”) (Семчинський 1988) câteva ocazii reușite de a pune în circuitul științific unele teze coșeriene, comentându-le imparțial și favorabil în fond. Chiar în prefața manualului menționat, Semcinski relevă faptul că Eugen Coșeriu preconizează următoarele trei direcții de dezvoltare a lingvisticii moderne: lingvistica generativ-transformațională, lingvistica funcțională și lingvistica textului („текстуальна (контекстуальна) лінгвістика”) (Семчинський 1988: 15). Totuși, cercetătorul kievean își exprimă dezacordul față de opinia citată, considerând că Eugen Coșeriu a lăsat în afara lingvisticii moderne „aspecte foarte importante și ramuri actuale ale științei limbii”⁶ (*ibidem*).

În paragraful „Мова як суспільно-історично норма” („Limba, normă social-istorică”) al secțiunii „Мова і суспільство” („Limba și societate”), citind versiunea rusă a lucrării *Sincronía, diacronía e historia*, Semcinski apreciază drept cel mai reușit modul lui Coșeriu de a studia problema normei. Acest cercetător vest-european, scrie Semcinski, consideră că sistemul limbii „cuprinde forme ideale de realizare ale unei limbi, adică tehnica și etaloanele necesare activității de vorbire”⁷ (*ibidem*: 32). Urmează mențiunea că Eugen Coșeriu consideră drept normă numai posibilitățile realizate ale sistemului limbii: „Norma nu include decât modelele deja realizate istoricește cu ajutorul acestei tehnici și după aceste tipare”⁸ (*ibidem*: 33).

În paragraful intitulat „Семантична система мови” („Sistemul semantic al limbii”), Semcinski recurge la definiția coșeriană a câmpului lexical spre a diferenția mai clar această noțiune de conceptul de vocabular al unei limbi. „Uneori

⁵ „По мнению западногерманского лингвиста Э. Косериу, Хомский неправоммерно смешал гумбольдтовский термин *Erzeugung* и неправильно его перевел как *generative principle* (порождающий принцип)”.

⁶ „Поза сучасним мовознавством Косеріу залишив надзвичайно важливі аспекта мови актуальні ділянки лінгвістичної науки”.

⁷ „Кориснішим виглядає підхід Е. Косеріу до проблеми. Цей західноєвропейський учений вважає, що мовна система «охоплює ідеальні форми реалізації певної мови, тобто техніку й еталони для відповідної мовної діяльності”.

⁸ „Норма включає моделі, історично вже реалізовані за допомогою техніки і за шаблонами» системи”.

(susține profesorul kievean), câmpul semantic mai este numit lexical, întrucât acest câmp e o submulțime a mulțimii pe care o constituie lexicul. Vocabularul e o mulțime ce se constituie din diverse submulțimi care se disting în baza diverselor criterii. Câmpul lexical e o paradigmă *sui generis* de mărimi lexicale (lexeme) ce divizează zona generală a continuumului semantic și contractează relații de opoziție imediată”⁹ (E. Coșeriu, *Vers une typologie des champs lexicaux*, în „Cahiers de lexicologie”, XXVII, 1975, nr. 2, p. 31, apud *ibidem*: 194).

Autorii manualului de lingvistică generală elaborat și publicat la Minsk (Мечковская, Норман, Плотников, Супрун 1983) au folosit numai două teze din traducerea rusă a lucrării *Sincronia, diacronia e historia*. Să reproducem, în continuare, doar contextul în care a fost plasată una dintre cele două teze coșeriene:

„Natura schimbătoare a limbii reprezintă o caracteristică intrinsecă inalienabilă a limbii, ce ține de însăși esența ei... Limba nu poate să nu se schimbe. E. Coseriu, unul dintre cei mai pătrunzători lingviști contemporani, scria că a întreba de ce limba se schimbă înseamnă a întreba «de ce se înnoiesc necesitățile de exprimare și de ce oamenii gândesc și simt nu numai ceea ce a fost deja gândit și simțit»”¹⁰ (*ibidem*: 342).

O primă prezentare sumară, dar consistentă și inteligentă, a operei științifice coșeriene a fost, nu suntem siguri, recenzia lui A.A. Leontiev, publicată acum trei decenii (în culegerea *Структурно-типологические исследования: 207* și urm.), în care cunoscutul lingvist și psiholingvist rus releva în mod expres meritul exclusiv al lui Eugen Coșeriu de a fi făcut cel dintâi o delimitare consecventă între faptele de sistem și cele de normă, contribuind astfel la constituirea a trei discipline lingvistice de sine stătătoare: alofonetică, normofonetică și fonologie (*ibidem*: 207). Recenzentul lansa pe atunci ideea că distincția dintre sistem și normă, propusă de Eugen Coșeriu, va putea fi aplicată cu succes la cercetarea celor mai diverse aspecte ale teoriei limbii, ceea ce va influența pozitiv dezvoltarea în continuare a lingvisticii generale (*ibidem*: 210). Se pare, de asemenea, că, în anii '60 și la începutul celui de-al optulea deceniu, lingvistica sovietică manifestă intenții serioase în ce privește popularizarea și asimilarea celor mai importante realizări ale lingvisticii occidentale. Tocmai în acest răstimp începe, de exemplu, publicarea

⁹ „Інколи семантичне поле називають ще лексичним, оскільки це поле є підмножиною тієї множини, якою є лексика. Словник – це множини, яка складається з різних підмножин, що виділяються на основі різних критеріїв. Лексичне поле – це своєрідна парадигма лексичних величин (лексем), які ділять безперервну загальну зону значення і перебувають у безпосередньому протиставленні”.

¹⁰ „...Изменчивость языка – это его неотъемлемая, внутренняя характеристика, коренящаяся в самой природе языка... Язык не может не меняться. Один из наиболее глубоких современных языковедов Эудженио Косериу писал, что спрашивать, почему изменяется язык, – это значит спрашивать, «почему обновляются потребности выражения и почему люди думают и чувствуют не только то, что уже было продумано и прочувствовано»”.

seriei neperiodice „Новое в лингвистике”¹¹, însumând studiile cele mai reprezentative ale autorilor de peste hotare, vede lumina tiparului tratatul academic în trei volume *Общее языкознание* (1, 2, 3), redactat de un colectiv de autori condus de acad. V.A. Serebrennikov, în care se face o încercare meritorie de a aborda unele probleme-cheie ale lingvisticii teoretice contemporane prin corelarea lor cu teorii și concepții aparținând unor autori străini, iar revista „Вопросы языкознания” inițiază o rubrică specială – „Консультации” –, destinată aceluiași scopuri.

La rubrica „Consultații” a prestigioasei reviste a fost publicată, bunăoară, o succintă expunere a noțiunilor de sincronie și diacronie, semnată de E.S. Kubreakova (Кубрякова 1968). Autoarea se referă de câteva ori la studiul fundamental al lui Coșeriu în problema raportului dintre sincronie, diacronie și istorie, lăsând să se înțeleagă¹² că e vorba de o autoritate indiscutabilă în materie de lingvistică teoretică. Cât privește teza potrivit căreia sincronia ar fi în genere „nu o realitate istorică a stării limbii, ci o proiecție a acestei stări pe un ecran de cercetare static”, Kubreakova o acceptă doar parțial, în sensul că „distincția dintre sincronie și diacronie nu reiese nemijlocit din materia studiată”, precum, în opinia cercetătoarei sovietice, „nu reies nemijlocit din text, deși *se conțin* în el, proprietăți ontologice ale limbii ca sistematicitatea și structura”. Concluzia autoarei este categorică: „Distincția între sincronie și diacronie e o problemă nu numai metodologică, ci și ontologică”. 22 de ani mai târziu, Kubreakova va afirma însă că rămâne discutabilă problema dacă dicotomia sincronie/diacronie ține de ontologia obiectului sau numai de cele două aspecte – logic și istoric – de studiere a limbii, de analiza și metoda de descriere a obiectului de studiu al lingvisticii (Кубрякова 1990: 459).

Tezele și ideile lui Eugen Coșeriu, în special cele privind triadele sincronie – diacronie – istorie și sistem – normă – vorbire, au fost prezentate mai amplu în tratatul academic menționat mai sus, ai cărui autori s-au străduit să releve destul de obiectiv și nepărtinitor contribuția teoretică a principalelor școli și direcții din lingvistica secolului al XX-lea, precum și a unor lingviști care, formal, nu făceau parte dintr-o anumită școală sau direcție. E tocmai cazul profesorului Eugen Coșeriu, figură marcantă în lingvistica teoretică din deceniile 6–7, perioadă caracterizată, pe de o parte, printr-un impact tot mai pronunțat între direcția numită convențional *lingvistică tradițională* și direcția numită *structurală* sau *lingvistică structurală*, iar, pe de altă parte, printr-o întrepătrundere și integrare treptată a celor două direcții.

¹¹ Fascicula 1 a publicației menționate e scoasă de sub tipar în 1960, fascicula 2 în 1962, fascicula 3 în 1963, fascicula 4 în 1965, fascicula 5 în 1970, fascicula 6 în 1974, fascicula 7 în 1975.

¹² Prin pasaje citate din *Sincronia, diacronia e historia*, prin aprecieri de tipul „Precum menționa pe drept E. Coșeriu...” („Как правильно утверждал Э. Косериу...”), „Însă E. Coșeriu menționa just că...” („Э. Косериу правильно указывает, однако, что...”) etc.

Am văzut mai sus că E.S. Kubreakova a abordat, în 1968, problema opoziției dintre sincronie și diacronie și a raportului dintre această dicotomie și obiectul și metodele lingvisticii. Însă concepția lui Eugen Coșeriu asupra problemei supuse dezbaterii pornește de la ideea principială a unității dintre sincronie – diacronie și istorie, fapt menționat în 1973 de G.A. Klimov, unul din autorii tratatului academic citat. Să reproducem pasajul respectiv:

„Contrapunerea celor două aspecte (ca, de altfel, și coliziunea de ordin mai general dintre conceptul ontologic și cel metodic al sincroniei și diacroniei) dispune anume la o descriere concretă a unei limbi sau, precum spune E. Coșeriu, în «istorie», pe care el o concepe ca studiul limbii în calitatea ei de obiect istoric”¹³ (Климов 1973: 113).

Aservită unor teorii marxist-leniniste canonizate și politizată în cel mai înalt grad, așa-zisa lingvistică sovietică a făcut nu o dată dovada unor ezitări și inconsecvențe izbitoare în aprecierea valorilor științifice create în Occident. Este edificator în acest sens modul în care a fost tratată elaborarea teoriei normei de către N.N. Semeniuk.

În 1970, în cap. „Norma” al tratatului academic, după ce face un scurt istoric al problemei și determină principalele direcții pe care au mers căutările întru elaborarea conceptului actual de normă, Semeniuk sugerează clar ideea că lui Coșeriu îi revine contribuția cea mai însemnată la teoria normei limbii, afirmând totodată că tezele sale în această problemă „au câștigat mulți adepți și în rândul lingviștilor sovietici” (Семенюк 1970: 553). După Semeniuk însă, conceptul de normă, cunoscut din lucrările lingviștilor cehi, precum și cel din studiile lui Coșeriu, nu ar epuiza toate definițiile existente în lingvistica actuală. Mai mult, Semeniuk susține că noțiunea de normă elaborată de Coșeriu ar fi căpătat răspândire grație doar autorității sale și că teoria coșeriană a normei nu ar fi chiar atât de nouă („...не так уж и нова” – *ibidem*: 554). Pe de altă parte, pasajul cu definiția propusă de Semeniuk începe cu cuvintele: „Pornind de la modul în care înțelege Coșeriu norma, ea poate fi definită etc.”¹⁴ (*ibidem*: 555), fapt care permite să conchidem că acum două decenii și ceva Semeniuk își dădea perfect seama de faptul că anume lui Coșeriu îi revine prioritatea teoretică totală în elaborarea conceptului de normă a limbii.

Pentru că, în măsură mai mare sau mai mică, suntem familiarizați aproape cu tot ce s-a publicat în limba rusă privitor la normă, îndrăznim să afirmăm că, sub

¹³ „Противоположение обоих подходов (как, впрочем, и коллизия более общего порядка между онтологическим и методическим пониманием синхронии и диахронии преодолевается именно в конкретном описании языка или, как говорит Э. Косериу, в «истории», поскольку история определяется им как изучение языка в качестве исторического объекта”.

¹⁴ „Исходя из представленного у Э. Косериу понимания языковой нормы, следует определить ее как совокупность наиболее устойчивых, традиционных реализаций элементов языковой структуры, отобранных и закрепленных общественной языковой практикой”.

raport teoretic general, lingviștii sovietici nu au adăugat nimic principial nou la conceptul de normă al lui Coșeriu¹⁵. De aceea, am rămas oarecum contrariați când am citit în *Лингвистический энциклопедический словарь* articolul „Норма”, redactat tot de Semeniuk, în care este reprodusă în fond definiția normei din *Общее языкознание*, dar, de această dată, fără cuvintele „Pornind de la...” și fără vreo altă referire la Coșeriu. În schimb, articolul în cauză conține afirmația că „teoria normei a fost elaborată în mod temeinic și amplu¹⁶ în cadrul tradiției lingvistice ruse și sovietice... (L.V. Șcerba, O. Vinokur, E.S. Istrina, V.V. Vinogradov, S.I. Ojegov, F.P. Filin, V.G. Kostomarov, V.G. Gak, G.V. Stepanov, N.N. Semeniuk, A.A. Leontiev, V.A. Ițkoviți, P.P. Ghelgardt, B.S. Șvarțkopf ș.a.), în lucrările lingviștilor praghezi (V. Matezius, V. Havranek, A. Jedlicka ș.a.), iar, în ultimul timp, de către un șir de lingviști din RDG (D. Nerins, Lerhner ș.a.) și din RFG (P. von Polenz, I. Erden ș.a.)” (Семенюк 1990: 338). Bibliografia problemei nu include studiul lui Eugen Coșeriu *Sistema, norma y habla*.

Mari nedumeriri și multe semne de întrebare suscită articolul *Теоретические аспекты причинности языковых изменений* de V.A. Zveghințev (Звегинцев 1963: 125 sqq.), dat ca prefață la versiunea rusă a lucrării *Sincronia, diacronia e historia. El problema del cambio lingüístico* și conceput, probabil, ca un fel de *vademecum* pentru cititorii sovietici într-o problemă extrem de complicată a lingvisticii teoretice contemporane.

În partea I a articolului său, Zveghințev îl informează pe cititorul rusofon că profesorul Eugen Coșeriu („de naționalitate română”), șef al secției de lingvistică la Universitatea din Montevideo (Uruguay), „este autor al unui mare număr de lucrări în care abordează cele mai acute probleme ale lingvisticii actuale” (*ibidem*: 127); că *Sincronia, diacronia e historia* prezintă un interes teoretic incontestabil și, ca toate lucrările scrise de Coșeriu, acest studiu se remarcă printr-un larg orizont științific, printr-o bună documentare și cutezanță a gândului; că, fiind la curent cu literatura de specialitate din trecut și cu cea modernă, Coșeriu „face multe observații și delimitări subtile”. După această avalanșă de calificative elogioase, par cel puțin stranii afirmațiile lui Zveghințev din pasajul următor, pe care îl reproducem cu mici prescurtări, subliniind doar unele expresii ce contrazic cele susținute de autor în rândurile citate mai sus.

„Aplicând o delimitare întru câțva convențională, vom raporta lucrarea lui Coșeriu nu la lingvistica teoretică (sau generală), ci mai degrabă la filosofia limbii. E. Coșeriu – susține Zveghințev – preferă să rezolve problemele nu pe baza observațiilor făcute asupra faptelor de limbă, ci abstract, intuitiv¹⁷, cu ajutorul unor argumente logice. Cu părere de rău – afirmă criticul rus –, în asemenea cazuri, el [Coșeriu – *n.n.*] recurge evident la niște

¹⁵ Substituirea de termeni (sistem → structură, vorbire → uz) operată de Semeniuk nu schimbă în esență nimic, ea conținându-se implicit în multiplele comentarii formulate de Coșeriu însuși.

¹⁶ „Наиболее обстоятельно и широко теория нормы разрабатывалась...”.

¹⁷ „Умозрительно”.

jocuri de cuvinte. Trebuie menționat, de asemenea – spune în continuare Zveghințev –, că [...] Eugen Coșeriu face o analiză critică a punctelor de vedere existente de pe niște poziții filosofice deloc riguroase¹⁸. Metodologia lui este extrem de eclectică, iar metoda criticii se reduce în fond la depistarea unor contradicții semantice în studiile lingvistice supuse dezbaterii” (*ibidem*: 127–128).

În alineatul final al părții I a articolului său introductiv, Zveghințev scrie într-o manieră practică de-a lungul deceniilor în știința din fosta URSS: „În ansamblu, lucrarea lui Eugen Coseriu este interesantă, originală și cutezătoare prin orientarea sa critică, în ea sunt vizate locurile cele mai vulnerabile ale adversarilor lui teoretici, însă partea ei pozitivă e destul de slabă. Aceasta se explică, indiscutabil, prin eclecticismul poziției metodologice a autorului” (*ibidem*: 128).

Evident, Zveghințev confundă metodologia unei ramuri a științei (în cazul nostru, a lingvisticii) cu metodologia marxism-leninismului, doctrină omniprezentă, omnipotentă și, desigur, omnidominantă în așa-zisa știință sovietică.

La sfârșitul prefeței, V. Zveghințev declară că lucrarea recenzată conține multe gafte teoretice¹⁹ și contradicții interne și că, în teoriile sale „sintetice”, E. Coșeriu ar da preferință tezelor preluate din lingvistica idealistă²⁰.

Calitățile ce justifică totuși publicarea lucrării ar fi, după opinia lui Zveghințev, următoarele. În ansamblu, spune recenzentul, studiul lui E. Coșeriu stimulează gândirea, el conține multe considerații interesante de ordin particular («содержит немало интересных частных соображений»), emană o tendință fierbinte spre obținerea unei adevărate unități a lingvisticii (*ibidem*: 142). Observați: teoriile lui Coșeriu nu reprezintă ele însele o gândire lingvistică, ci numai o stimulează, iar studiul *Sincronia, diacronia e historia* nu ar conține decât considerații de ordin particular. În accepția savanților sovietici, teorii generale nu pot elabora decât lingviștii marxiști.

Nu vom insista asupra altor deficiențe ale articolului în cauză, asupra valorii îndoielnice a unor asemenea prefețe pentru cunoașterea *in extenso* și *in profundo* a lingvisticii teoretice, a celor mai însemnate realizări obținute în acest domeniu de către autori, fie străini, fie autohtoni, de același crez filosofic sau de formație filosofică diferită, indiferent de faptul dacă folosesc sau nu aceleași metode și procedee de studiere științifică a limbii.

Se impune deci o reevaluare a autorilor de talia lui Eugen Coșeriu. E necesar să-l aducem cât mai curând acasă, precum am adus alte valori spirituale ale culturii și istoriei române. Să începem, în sfârșit, a publica, cu aprecieri obiective și comentarii de rigoare, principalele studii coșeriene, acțiune ce va contribui neapărat la renașterea culturii naționale a românilor de la est de Prut.

¹⁸ „...отноюдь не с четких философских позиций”.

¹⁹ „Немало теоретических просчетов”.

²⁰ „Займствованным у идеалистического направления в языкознании”.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

- Березин 1984 = Ф.М. Березин, *История лингвистических учений*. Изд. второе, исправленное и дополненное, Moscova, „Высшая школа”.
- Звегинцев 1963 = В.А. Звегинцев, *Теоретические аспекты причинности языковых изменений*, în „Новое в лингвистике”, Выпуск III, Moscova.
- Климов 1973 = Г.А. Климов, *Проблема разграничения синхронии и диахронии*, în *Общее языкознание* 3.
- Косериу 1963 = Э. Косериу, *Синхрония, диахрония и история. Проблема языкового изменения*, перевод с испанского И.А. Мельчука, „Новое в лингвистике”, Выпуск III, Составление, редакция и вступительные статьи В.А. Звегинцева, Изд-во иностранной литературы, Moscova, p. 143–343.
- Кубрякова 1968 = Е.С. Кубрякова, *О понятиях синхронии и диахронии*, în „Вопросы языкознания”, nr. 3, p. 112–123.
- Кубрякова 1990 = Е.С. Кубрякова, *Синхрония*, în *Лингвистический энциклопедический словарь*, Гл. редактор В.Н. Ярцева, Moscova.
- Мечковская, Норман, Плотников, Супрун 1983 = Н.Б. Мечковская, Б.Ю. Норман, Б.А. Плотников, А.Е. Супрун, *Общее языкознание*, Minsk, „Высшая школа”.
- Общее языкознание* 1, 2, 3 = *Общее языкознание*, Отв. ред. Б.А. Серебренников: 1. *Формы существования, функции, история языка*, Moscova, „Наука”, 1970; 2. *Внутренняя структура языка*, Moscova, 1972; 3. *Методы лингвистических исследований*, Moscova, 1973.
- Семенюк 1970 = Н.Н. Семенюк, *Норма*, în *Общее языкознание* 1.
- Семенюк 1990 = Н.Н. Семенюк, *Норма*, în *Лингвистический энциклопедический словарь*, 2.
- Семчинський 1988 = С.В. Семчинський, *Загальне мовознавство*, „Вища школа”, Київ.
- Серебренников 1983 = В.А. Серебренников, *О материалистическом подходе к явлениям языка*, Moscova, „Наука”.
- Структурно-типологические исследования*, Moscova, 1962.

EUGENIO COSERIU READ BY SOVIET LINGUISTS

ABSTRACT

Up to the last decades of the 20th century, Soviet linguists did not permit non-Marxist theories enter the cultural debate. Such was the case of most Coserian works, either completely disregarded as mere twaddle by the representatives of Moscow command, or, in some exceptional situations, torn into disrupted bits and pieces of theory, more or less smuggled into the scientific discourse and unprofessionally isolated from the whole. This article aims to present some of the authors and the circumstances in which they tried to engage into some sort of intellectual dialogue with Eugenio Coseriu. The content of each approach is presented in its main lines. One must notice that, regardless of the presumably genuine convictions of their authors, the references had to have a critical edge to them in order to escape political censorship. F.M. Berezin, Stanislav Semcinski, A.A. Leontiev,

E.S. Kubreakova, N.N. Semeniuk and V.A. Zveghințev are among the few authors that address Coserian ideas. The common denomination of the most benevolent approaches remains, unfortunately, a certain awkwardness, mainly due to the political constraints active in Soviet linguistics and to the lack of proper translations of Coseriu's works. The most important recommendation would, therefore, be to translate and publish as much as possible of the Coserian works, as soon as possible, in order to bring him back home into the Moldovan culture.

Keywords: *Eugenio Coseriu, Soviet linguists, political censorship, Moldovan culture.*